

-na. Loistavissa esteimissään, joita hän vuoden 1917 kesällä ja syksyllä piti Hebingissä tuhansille matruusisotilas- ja työllisimmillöilleen, kuvasi hän elävästi kokemansa jännittäviä hetkiä Berliinissä, jolloin sosialidemokratian oli ratkaistava miten valtiopäiville lähestyivät — sotamäärärahan myöntämisen puolesta taikka vastaan.

Vuonna 1915 lähtyi Aleksandra Kollontay kokemaan kommunisteihin. Siinä vuonna matkusti hän ympäri Amerikkaa ja harjoitti propagandaa sotaa vastaan Zimmerwaldin puolesta. Tsarismia kukistumisen jälkeen palasi hän vuoden 1917 maaliskuussa Venäjälle 9 vuoden oleskelun jälkeen poliittisena pakolaisena ulkomailla. Täällä otti hän suurella tarmolla osan vallankumoukselliseen toimintaan. Hän valittiin jäseneksi Pietarin työväenpuheen komiteaan; samalla oli hän niitä innokkaita ihmisiä, joihin luotoksen bolshevikiryhmän jäsen.

"Demokratian" ja "sosialistien" Kerensky vangitutti rouva Kollontay kun hän kesällä 1917 lähtyi Ruotsiin tekemällä matkalla palatessaan pääsi Suomen rajan yli. Yhdessä Trotskin, Kamenjevän, Lunatshytskin, ja muiden muiden bolshevikijohdajien kanssa sai hän 6 viikkoa istua vangittuna "vapautta" Venäjällä.

Rouva Kollontay oli yksi marraskuun vallankumouksen kaikkein aktiivisimmista osanottajista ja astui yhteiskunnallisen työväen komissaarinäimänsä yksiväkiläisen neuvostokongressin valitsemaan kansankomissaariksi neuvostoon. Tässä tönnösään laski hän perusteensa liittymiselle Venäjällä. Sillä parti on luottanut Kollontay nälkää, jotka ovat aiheutet lopi kirkon ja valtion oron. Hän suoritti niinkään tehokasta työtä miestyöläisten ja talonpoikaisten puhtoisuudensa ja oli niistä asioita luottavaan kommunistipuolueen osaston johtaja. Koko tämä ilke syntyi ja kehittyi hänen välittömässä johdossaan, hän on tänään nykyään jo varesin kommunistisen liikkeen perustaja.

Tässä vain rouva Kollontay väy-mättömän poliittisen ja yhteiskunnallisen toiminnan pääpiirteitä. Mutta hän kuuluu myös, kuten sanottu, Venäjän tuottelaimiin ja etevimpiin sosialistisiin kirjailijoihin. Hänen tuotteidensa lukumäärän laskemiseksi on tarvits suorastaan bibliografista tutkiausta. Tästä tuli tämän kirjottaja vakuutuksi, kun hän sai Gorkilla tehtävänsä venäläisen Suomen keskelevän kirjallisuuden bibliografian huettoimisen. Rouva Kollontaylla oli tässä huettoimissa huomattava sijansa yksistään suomalaisista työväenliikettä käsittelevän tuottelien kirjottajana. Sen vuoksi on tässä yhteydessä rajottattava mainittuun vain kaikkein huomattavimmat teokset hänen kirjallista tuotteluaan.

"Suomen työväestön elämä" (1903) on laaja, perinpohjainen ja ehdottomasti itsenäinen historiallinen teos. Mitään sitä vastaavaa ei löydy suomalaisessa kirjallisuudessa. Lisäksi on rouva Kollontay julkaisut seuraavat suuremmat kirjallisuudet: "Naiskäsityksen yhteiskunnalliset perusteet", "Yhteiskunta ja sivistys", "Kauppa työväestön Euroopassa." Hänen muista kirjastistaan mainittakoon seuraavat poliittisesti tärkeimmät: "Ken turvitses sotaa," "Suomi ja Sosialismi", joo. Lisäksi on rouva Kollontay kynässä lähtenyt työväenliikkeen tutkimukseen liittyviä tuotoksia sekä luokiteltu arikkoleja sanomalehdessä ja aikakauskirjoissa.

Puhaksi onneksi ei kukaan elämäkerrallinen Kollontayta koskevien teostenkoko huettoiminen riittä auttamaan löytää kuvaa tästä huomattavasta maankunnasta. Täytyy jonkun mieliskokelaan kosketukseen hänen kanssaan, kunta hänen peluavan vakuutuksille luottajaksi, jotta sähköilytävät häntä esityksistään, oppi tuottamaan hänet lähemmäs — tällöin vastu voi käsittää näitä suunnaton merkitys täällä on eläimänsä Venäjän vaan kansainvälisessä työväenliikkeessä.

Suurissa kokouksissa Helsingissä, käivi hän sitkeästi taistelu Kerenskin ja hänen kannattajain imperialistista pyrkimystä vastaan käydä sotaa "voittoisain loppum asti," mikä todellisuudessa muuttui täydelliseksi katastrofiksi Venäjän armeijalle ja uhaksi jopa Venäjän vallankumouksella senalhaisella kohtalolla. Kuinka suureen välitapauslita tuntuvatkaan Kollontayhin verraten hänen vastustajansa "sivistyneiden" sotilasliikkeiden ja upseerien joukosta, mitkä välttelyiden kestäessä kakkine voimineen koittivat puolustaa Kerenskin sotkailupoliittikkaa.

Viimeksi on rouva Kollontay nimetty neuvostovaltion Elueystönäivestoksi Kristianiaan, ollen tähän ainoa naisdiplomaatti maailmassa.

V. Smirreff.

ÄITI

KIRJ. MAKSIM GORKIJ
Suom. Hanna Kunnas.

(Jatk.)

Rjihin, joka oli pukeutunut turkkilaisa ja pannaat yön yölänsä tuli sisälle, virkkoon Jofimille:

"Tule nyt on aika mennä."
"Nyt minulla on jotain lukemista!" huudahti Jofim, osottaen kirjaa ja hyöylyen sielussaan. Kun hän oli mennyt, virkkoi Pavel virkkaasti, kääntyen Andrein päin: "Huomasitko noita miehiä?"

"Ky-yllä!" virkkoi vähävenäläinen hitaasti. "He ovat kuten pilvet aurinkolaskussa — paksut tummat pilvet, yöryyren hitaasti."

"Olen pahoillani, ettet ollut täällä", virkkoi Pavel Andreille, joka istui pöydän päässä, silmiään synkästi teelasiaan. "Oisit saanut nähdä sydäntä näyteitä. Siinä aina puhut sydäimestä. Rjihin oli kuin höyrypannu; hän kiihotti minua ja muersi minut. En kyennyt edes vastuamaan, Kuinka paljon hänessä on epäilystä ihmisin, ja kuinka huokeiksi hän heidät arvostelee! Äiti on oikeassa. Tuolla miehellä on kaulistuttavaa voimaa sisällään."

"Huomasin sen", vastasi vähävenäläinen kolkosti. "He ovat myrkyttäneet kansamme. Kun talonpojat keran nousevat kapinaan, myllistävät he ilmi kaikkityyni! He tarvitsevat silkoista muuta ja he tasottavat sen, repien kaikki maan tasalle." Hän puhui hitaasti ja selvää oli, että hänen mielensä oli jossakin.

Useita päiviä myöhemmin, tuli Vyesovshchikov sisälle, yhtä silvottomana, yhtä huolimattomana ja yhtä suurena saunastana, kuin koskaan ennen.

"Ettekö ole kuulleet kuka on murhannut Isän? Hän pysäytti kumpelon kävelemisensä kääntäyöksensä Paveliin.

"Ei me!" virkkoi Pavel lyhyesti.

"Siinä oli mies, joka ei ollut mikään maitonansa", rehenteli hän. "Ja minä kun aina valmistin itseäni siihen toimeen. Se oli teko — juuri minulle sopiva!"

"Älä läpise joutavia, Nikolai", virkkoi Pavel ystävällisellä äänellä.

"Mutta kun minä en kelpaa muuhun kuin juuri sellaisiin tuihin kuin tämä on!" virkkoi Nikolai, hartioitansa kohauttaen. "Minä ajattelin ja ajattelen tässä mahtaisi minun palkkani olla maailmassa. Mutta minulle ei löydy mitään sija! Ihmiset vaativat että heistä puhutaan enkä minä osaa. Niiden kaikki, ymmärän myös ihmisten heikat puolet ja heidän väärätyönsä, mutta en osaa pukea ajatuksiani sanoihin, niinhun seloni on naykkä." Hän asteli Pavelin luokse painuneen päin; ja raaplen kynsillään pöytä, virkkoi: "Anna minulle jotain lovan työtä, toveri. En voi elää täällä elämää enää kauempaa. Se on niin järjettömä, niin hyödytöntä. Te kaikki työskentelette liitossa ja minä näen sen kasvavan, mutta tunnen itseni olevan sen aliojpuolella, jokaista."

Minä haluan vaan palkkijä ja tuk-

kin. Onko mahdollista että ihminen voi elää ikänsä vaan kiskokonsensa lankkuja ja lautoja? Anna minulle jotain kovaa työtä."

Uutinen takaa kuului vähävenäläisen ääni: "Nikolai, minä opetan sinulle kirjaluken latomista ja sinusta tulee meille latoja. Etkö niin?"

Nikolai meni hänen luokseen, sanoen: "Jos opetat minulle sitä, annan sinulle pukkoni."

"Mene pahalaisen luokse veitsesi!" huudahti vähävenäläinen nauraen.

"Se on hyvä veitsi", litti Nikolai, Pavolia nauratti myös.

Vyesovshchikov pysähtyi keskelle lauttua ja kysyi: "Nauratteko minulle?"

"Tietysti!" vastasi vähävenäläinen hypähtäen ylös vuoteelta. "Minä saon sinulle jotakin! Lähtekäämme kävelemään ulos kadulle. Ilta on ilma, siellä on kirkas kuutamo. Menkäämme!"

"Mennään vaan!" virkkoi Pavel. "Ja minä lähden kanssanne!" se litti Nikolai. "Minä haluan kuulla nauruasi, vähävenäläinen."

"Ja minä haluan kuulla kuinka sinä lupaat lahjoja", vastasi vähävenäläinen, hyöylyen.

Päivät vierivät niin nopeasti perikään, että äiti ei enää ollut paljon ajatella Vapunpäivän lähenemisestä. Ainoastaan sillä, kun hän oli väsynyt touhusta ja hällinistä, meni hän levolle nukkumiseen ja silloin alkoi hänen sydämensä pakottaa.

"Oi, hyväntuon aika! Kun se menisi pian ohi!"

Ammun koitossa, kun tehtaan pili puhalsi, silloin Pavel ja vähävenäläinen härppivät nopeasti teensä ja menivät työhön, jättäen tusinan pieniä tömruksia äidin huoleksi. Koko päivän pitkin pyöri ja hyöri hän kuin orava häkkärin ympärillä, valmista päivällisen ja ketti sinipunervaa gelatinia ja liimaa julistuksia varten. Joitakin henkilöitä saattoi käydä, jättää kirjoita Pavelille annettavaksi, ja sitte lähtä, tartuttaen häneen kiikkoansa.

Tehtaan ilmestyi nyt aivan kuin hätsittävä lentolehtisi, joissa pyydettiin kaikkia työmiehiä viettämään yhdessä ensimmäistä päivää toukokuuta. Joka aamu saattoi poliisi käydä ympäri kylää, kiroten, repien alas ja raapteen pois sinipunervia lappuja aidoista. Puoleppäivän aikaan saattoivat nämä lappuset lennellä uudestaan. Jokaista huvitti poliisien voimattomuus.

Pavel ja Andrei menivät tuskin koskaan maata. He tulivat kotiin juuri vähän ennen kuin tehtaan pili kutsui työhön, väsyneinä, äänet sorruksissa ja kalpeina. Äiti tiesi että he pitivät kokouksia metsässä ja suolla; että komppaniolittain ratsupoliiseja kierteli kylää, että vakoojia mateli kaikkialla, pidättäen ja tutkien tehtaansa jokaista työmiehistä, lajoittaen joukkoja ja joskus vangiten joukon. Joskus ajatteli hän että vangitsiminen olisi heille paras pelastus.

Omituista kyllä, lakkasivat tutkimukset Isän murhasta yhtäkkiä. Kahtena päivänä kyseli paikallinen poliisi ihmisiltä yhtä ja toista, kuulustellen noin kymmentä miestä, mutta se kaadotti lopulta kaiken halunsa siihen.

Marja Korstunova, lepperellessään äidin kanssa, kertoi poliisin arveluista, sillä hän luovetti hänen kanssaan yhtä tuttavallisesti, kuin kenelläkään muun kanssa tuhansa.

"Kuinka olisi mahdollista löytää syyllisiä? Samana aamuna kohtasi Isäitä ainakin sata työmiehistä, joista ainakin yhdeksänkymmentä olisi voinut antaa kätelle iskun. Näinä kahdeksana vuotena on hän sapottanut Vähävenäläinen muuttui melkoise-

ti. Kasvonsa tulivat kuopalle; silmäilmomensa muuttuivat raskaiksi ja riippivat hänen pyöreitten silmiensä ylitse, peittäen ne puoliksi. Hymynsä läksivät vastemmellisesti ja kaksi oikeasta ryppyä ilmestyi nenistä suuputeihin. Hän puhui vähemmän, ja melkein vaan jokapäiväisiä asioita; mutta toiselta puolen peloi hän yhä enemmän innokasta tulta, ja hän ilmesti kuulijansa hunaavilla sanoilansa väloisasta tulevaisuudesta, kirkkaasta, kunnasta juhlapäivästä, jollala he kunnioittaen viettäisivät vapauden ja järjen riempäiväitä. Kunnioitellen hänen sanojansa, tunsi äiti että hän oli kulkenut kauemmas kuin kukaan muu suurta, ihmää päivää kohti, ja että hän näki riennokkaan tulevaisuuden paljon selvemmin kuin toiset. Kun Isän murhan tutkimukset lakkasivat, virkkoi hän vastentelvisyydellä ja hymyillen surullisesti:

"He eivät kohtele ainoastaan kansan roistomaisesti, vaan vieläpä omia kätyreitäin, joita nauttavat kuin koiria ihmisten päälle. Heillä ei ole vähintäkään osanottoa uskollisen Juddaksensa kohtaloon, he välittävät vaan heidän rahoistaan — ainoastaan niistä." Ja äikkinäisen hiihkauden perässä lisäsi hän: "Ja minä surkuttelen tuota miestä, kuta enemmän häntä ajattelen. En aikoon häntä murhatta, en totisesti!"

"Kylläks, Andrei", virkkoi Pavel vakavasti.

"Sinä satut kolahtamaan jotakin lahommua vasten ja se meni palasiksi", lisäsi äiti matulalla äänellä.

"Olette oikeassa — mutta se ei ole mitään lohdutus."

Usein puhui hän tällä tavoin. Hänen suustansa saivat nämä sanat omituisen, yleismaailmallisen merkityksen, joka oli katkera ja pureva.

Ensimmäinen taistelu.

Vihdoin viimein tuli tuo kovin kaivattu ensimmäinen päivä toukokuuta! Pili pörsä, kutsuen työhön kuten tavallisesti, voimakkaasti ja käskävästi. Äiti, joka ei ollut nukkunut silmäin täyttä loko yöni, hypähti vuoteelta, syytti tuken samovariain, joka oli jo lähtetty kuntoon iltaa ennen ja oli juuri naputtamaisillaan polkansa ja Andrein ovelle, kun hänelle äikkä selvisi päivän merkitys ja hän palasi ikkunan luo nojaten poskaansa kätensä.

Ryhmittäin keveitä pitviä, valkoisia ja rumsaisia, purjehdi nopeasti kalpealla, sinisellä taivaalla, kuten suuret linut, pelästyneinä tehtaan piltasta työpyövään höyryn tuskan kälähduksesta. Äiti seurasi pilvien kulkua, vapuutensa omaan itseensä. Päänsä oli raskas, alimänsä kulvat ja turvoksissa unettomasta yöstä. Omituinen tyynyys osui hänen rintansa, sydämensä tyykytti tasaisesti ja mielensä oli vaan jokapäiväisissä, tavallisissa asioissa.

"Minä valmistin samovariain liian aikaisin; se kiehui kivilin. Nukkukoot tänään kauemmin; he ovat kuttuneet itsensä ilmi loppuun, mottomat heistä."

Hänen aurinkonsäde pilkisti ikkunan. Hän ojensi kätensä sitä kohti ja toisella kädellään silitteli lempeästi sädeitä, hymyillen ystävällisesti ja mieltävästi. Sitte nousi hän ylös, otti pois pilpan samovarin piltästä, koettaen olla kolhematta, pesti itsensä ja alkoi rukolla, ristien silmänsä hartaasti ja liikuttaen huuliansa kunnioittomasti. Kasvonsa olivat kirkkaat ja oikea silmäkulmansa nousi ja laski säätämättä.

Toinen vihellys kaikui heikommasi ja epävarmempasti, väristen lievan tyytelisessä ja pakussa tinnassa. Xidistä tuntui että tämä vihellys kuului kauemman kuin ennen koskaan. Vähävenäläisen soinnukas selvi äiti kuului huoneesta:

"Pavel, kuulko? He kutsuvat meitä."

Äiti kuuli paljasten jalkojen tas-